

25 Aar paa Fyret.

Fyrmester Jessen, Lodbjerg, fortæller om sit eventyrlige Liv – om Torturen paa Kasernen – om Opstanden i Sydafrika – og om Genforeningen.

Den 1. April kan Fyrmester N. Th. Jessen, Lodbjerg Fyr, fejre 25 Aars Dagen for sin Ansættelse ved Fyrvæsenet. Det var ganske vist ikke i dansk Tjeneste, men det er jo i denne Forbindelse ligegyldigt, og det er i hvert Fald ikke Hr. Jessens Skyld, at han først var tysk Tjenestemand.

Fyrmester Jessen er født paa Røddingegnen i Sønderjylland den 15. marts 1882, altsaa mens Sønderjylland var under tysk Herredømme. Han mistede meget tidligt sine Forældre og kom derfor i Pleje hos Fremmede. Allerede i en ganske ung Alder maatte han arbejde for Føden, og indtil han var 21 Aar tjente han sit Brød ved Landbruget.

I 1903 blev han Soldat, han blev taget til Husar ved Regiment 16 i Slesvig. Og det var med oprejst Pande, jeg gik ind til denne Tjeneste, fortæller Jubilaren, for som saa mange unge havde jeg lyst til Militærtjenesten. Men min Interesse forsvandt dog forbavsende hurtigt. De første Dage gik udmærket, men saa var det også forbi, for da begyndte den tyske Militærhumanitet at røre paa sig. Naar vi om Morgenen havde fodret Hestene, begyndte Pudsningsen af dem. I løbet af en Time skulde der nedpudses 12 Striber Støv, 1 Meter lang og 1 Finger tyk. Det var lettere sagt end gjort, men var Stregerne der ikke, var Straffen der til Gengæld omgaaende. Den uheldige Synder blev stillet ud på Staldgulvet med knæene i bøjet Stilling og Armene udstrakt til Siderne, indtil han sank sammen af Udmattelse. Og det var kun en ringe Trøst, at ”de skyldige” altid havde Selskab i denne Stilling.

Daglig Omgang paa Torturtrappen

Men det var kun en lille Forløber. Naar vi efter Staldtjenesten forlod Stalden Kl. 18, maatte vi tage Ridetøjjet med op paa Værelset for at gøre det i Stand til næste Dag. De første Dage naede vi op i Fred, men derefter tog nogle af de værste Tyranner – de ældre Rekrutter – Opstilling ved Opgangen, og med deres Ridestøvler slog de i Blinde løs paa Rekrutterne, der var paa Vej op, og man maa forundres over, at ingen blev slaaet ihjel. Men vi blev saa at sige alle sammen hurtigt forsynet med Knuder og Blodstriber paa hele Kroppen.

Paa Værelset skulde Rekrutterne skaffe Lys. Varede det for længe, før vi fandt nogle Tændstikker frem, slog vore Bødler løs paa os med Spanskrørsstokke. Stimlede vi saa sammen paa ét Sted, var det rigtig Vand paa deres Mølle, for saa slog de løs, til Udmattelsen tvang dem til at holde op. Og skulde det uheldigvis saa ske, at der ikke var Petroleum paa Lampen, gik det løs igen, til én af os havde hentet noget af den kostbare Væske – for vores egne surt fortjente skillinger.

De stjal som Ravne

Paa Kasernen blev der stjaalet efter alle Kunstens Regler. Naar vi havde vasket vort Tøj og hængt det ud, blev meget af det ofte fisket af en Tyv paa Etagen ovenover. En Dag fandt jeg mit Skab opbrudt, og et par nye Støvler, jeg havde købt for at tage paa under Orlov, var borte. Kasernen blev undersøgt, men Støvlerne var allerede skaffet af Vejen; derimod kom en masse andre Tyvekoster frem. Fra den Dag blev det rent galt for mit vedkommende, jeg maatte i lange Tider undgælde for denne Undersøgelse. Allerede næste Morgen fik jeg den første Paamindelse i Form af en Spand kold Vand ned i Sengen til mig. Skjorten maatte tørres paa Kroppen, da jeg ikke havde andre. En aften kom der et par berusede Gefrejter hjem, de stillede sig straks op ved min Seng, én ved hver Side; de trak Tæpperne af mig og med det samme raslede deres lange sabler ned over mig, til jeg vridende mig af Smerter tumlede ud paa Gulvet. Jeg forskansede mig bag vore Vaskegrejer, men fik straks en Spand koldt Vand ned over mig, og skønt det var Vinter og hundekoldt, maatte jeg indtil videre blive der for at være i Sikkerhed.

- Kunde De ikke have klaget over en saadan Behandling? -Jo, men det havde intet ført til, for Straffen stod ikke i Forhold til Forseelsen, og det vilde jo ogsaa kun have gjort ondt værre. Var vort Fodtøj ikke tilstrækkeligt blankt efter den overordnedes Mening, puttede han det i en Spand Vand og vi Kunde begynde forfra, og var en Knap ikke syet godt nok fast eller et Hul bødet fint nok, rev han det helt op, ofte fra øverst til nederst – og i alle Tilfælde stod den tillige paa Prygl. En Rekrut blev pryglet, til hans Ryg var et blodigt Kød, fordi han henvendte sig paa Skrædderstuen – efter Ordre – for at faa en Knap syet i, en anden blev klædt af til Skindet og børstet med en amerikansk Børste over hele Kroppen. Det kunde ske, at vi blev jaget ud af vore senge midt om Natten og beordret ned til Slien med Borde og Bænke for at skure disse, og naar vi kom tilbage, stod vore Bøller Parat og slog løs paa os med deres stokke. En Morgen, da jeg maatte op på Stuen efter noget, der var glemt, blev jeg slaaet bevidstløs, saa jeg den Dag maatte blive hjemme.

Fra Asken og i Ilden

Frivillig Deltager i Kampene mod Oprørerne i Sydafrika

Men alt faar en Ende, ogsaa Tyranniet paa Kasernen; en Dag blev vi spurgt, om nogen ville melde sig frivilligt til Afrika. Det var Soldater, der Skulde sættes ind under Opstanden i Sydvest-Afrika, mod Herereos og Vidtbojs. Og for at slippe for Kasernens Helvede meldte jeg mig og var blandt de ”heldige”.

Efter en Maskingeværuddannelse i Spandau rejste vi fra Hamborg i November 1904 med den store Dampers ”Palatia”. Der fandt en meget bevæget Afsked Sted – for mange blev det jo ogsaa et sidste Farvel. Vi naaede Svakopmund efter en meget haard Overfart med megen Søsyge om Bord. Der var her ulideligt varmt og vanskeligt at tænke paa, at Julen var forestaaende. Udlosningen var meget besværlig, da saavel Heste som Mandskab maatte flaades i Land. Efter tre Ugers Instruktionskursus i Svakopmund begyndte den besværlige Tur med at komme ind i det vilde Land. Transporten foregik til at begynde med pr. Jernbane. Der var kun 60 Centimeter mellem Skinnerne, og Vognene var aabne. Først blev Provianten losset paa, og saa blev Militæret anbragt ovenpaa. Saa snart det gik

lidt op af Bakke, maatte vi af og skubbe paa. Det var en besværlig Rejse. Sand, Sten og lidt Buskvækst var de samme kedelige Udsigter, vi havde hver Dag. I Januar 1905 naaede vi Hovedstaden Vinhug, og herfra fortsatte vi pr. Hesteryg. Vi fulgte Karavanesporene, langs hvilke, der laa mangen Okse, segnet af Tørst, og i de mange Vandhuller, vi passerede, laa døde Kreaturer, der havde drukket sig ihjel. Vi var straks bleven gjort opmærksom paa, at vi ikke maatte vaske os i Vand, der ikke var kogt, men det var uigennemførligt. Ofte blev vi ikke vasket i flere Dage, skønt vi stadig maatte ride i tætte Støvskyer, saa vi til Tider var ganske ukendelige. Vi havde meget lidt Undertøj at skifte med, og det varede ikke længe, før vi var fyldt med Utøj. Klæderne kom ikke af Kroppen i to Aar, undtagen naar vi lige vaskede en Uldtrøje i koldt Vand og derefter tørrede den paa Kroppen. Naar vi skulde sove, laa vi paa den bare Jord. Sadlen var vor hovedpude og Tæppet, der laa under Sadlen om Dagen, vart eneste Tildækningsmateriale foruden en Mantel og Teltplan, der tjente som Underlag.

Guerillakrig i Regntiden

Efter at have passeret Okahanja begyndte vort egentlige Virkefelt, den saakaldte Guerillakrig. Samtidig satte regnen ind og det regnede i tre Maaneder, og i den første Tid, indtil den tørre Jord kunde optage den megen væde, red vi ofte i alenhøjt Vand. En Nat blev jeg sendt ud med en Patrulje, jeg kørte en Æselkærre med 25 sække Havre; den var forspændt med 8 Mulddyr. I Regn og Mørke snoede vi os afsted, til Kærren kørte over en stor Sten. De øverste Sække faldt ned og jeg med. Min Bøsse, som jeg havde paa Ryggen knækkede midt over, og det samme var Tilfældet med mit ene Ben. Jeg blev forbundet og baaret hen til et Baal, men det kneb med at holde Ilden vedlige. Vi kunde lige saa godt have lagt os i en Bæk. Jeg laa vaagen og frøs hele Natten. Næste Dag blev jeg transporteret tilbage til Militærlazarettet.

Skræmmeblus og Skræmmefugl

Uheldet kostede mig tre Ugers Ophold paa Lazarettet, og derefter blev Kompagniet beordret længere sydpaa. Vi kom ud for mange besværligheder. En aften kørte vi fast i en Flod med vor Proviantvogn og vore Trækdyr – og for resten vor Officer med – var nær druknede ved denne Lejlighed. Bagefter havde vi nær mistet hele Provianten til de Indfødte.

Rationen af Levnedsmidler pr. Mand bestod daglig af ½ Pund Kød og 1 Pund Mel og hver Uge en Flaske Rom eller 2 Flasker Vin, 3 Plader Tobak eller 6 Cigarer og 12 Stk. Sukker. Men som Følge af de store Transportvanskeligheder fik vi næsten aldrig denne Ration, og jo længere vi kom ind i Landet, des værre blev det.

-Var de aldrig ude for Træfninger med de Indfødte? -Jo. En Nat, da vi var paa Vej til et meget efterspurgt Vandhul, hvor der var Vand hele Aaret, opdagede vi Baal i det fjerne. Vi steg af Hestene og sneg os til Fods ind paa dem. Paa nært Hold beordrede Kompagniføreren os at samle Græs og brænde et Blus af! Vi var meget forbavsede over denne Fremgangsmaade, og kunde ikke faa andet ud af det, end at de Indfødte skulde skræmmes bort, og det blev da ogsaa resultatet. Vi fandt kun et slagtet Mulddyr, som de havde været i færd med at tilberede. Dagen efter fangede vi en Hottentotdreng, som vi fik til at vise os Vej til Stammen. Den laa i dyb Søvn nedenfor et

Bakkedrag. Vi besatte Bakkerne for at omringe dem, men det mislykkedes, fordi en Kakkelhøne fløj op og advarede dem. Efter en kort Kamp flygtede de, efterladende en Del døde og saarede. Saavel Kvinder som Mænd tog Del i Opstanden. Kvinderne passede Kvæget, som de med stor Færdighed forstod at føre bort, naar Faren nærmede sig.

Udsugningen der medførte oprøret

-Hvad var Aarsagen til Opstanden? - Efter Sigende den Udsugning, der havde fundet Sted. En Missionær forlangte – efter hvad der blev fortalt – op til 4-5 Faar eller Okse for at døbe et Barn, og for at faa en Flaske Snaps eller Rom hos Købmændene, maatte de betale lige saa meget. Og det fandt de Indfødte jo efterhaanden som Oplysningen steg, var en skrap Betaling.

20 Guldmark for et Brød!

Paa vor videre Færd slap vor Proviant op, og i 14 Dage fik vi ikke Brød. Det muntrede derfor op, da vi fandt en Station, hvor vi kunde købe Mælk, en sand Delikatesse. Vi fik oplyst, at en Missionær skulde sidde inde med noget Brød, men skønt vi bød ham 20 Mark i Guld for ét, nægtede han at afgive noget. Et Par Mænd gik paa Jagt for at skaffe os Kød. Men vi saa dem aldrig mere.

Hungertyfus

Endelig kom Proviantvognen, men vore Maver var saa udmattede, at vi daarligt kunde taale at spise os mætte. Sygdomme, navnlig Tyfus, den saakaldte Hungertyfus, begyndte at gøre sig gældende. Vi fik Kininpiller, men de fleste spyttede dem ud.

Sammen med 6 andre blev jeg beordret til en Station, Ritmund, hvor jeg fik Hvervet som Kok, Slagter og Bager, et Hverv, der ikke altid var let som Følge af Mangelen paa Kød og Mel. Af og til passerede en Karavane, og da kunde vi gøre Indkøb, om end til meget betydelige Priser. Saaledes kostede en Daase Frugt med 1 ½ Pære 5 Mark. Den blev dog købt alligevel, for vi havde Penge nok.

To Maaneder efter blev Kompagniet atter samlet. Da var de oprindelige 150 Mand skrumpet ind til 35. De, der ikke var fladet, laa syge af Tyfus, Ruhr eller Malaria. Efter en sidste fortvivlet Modstand maatte Hottentotterne til sidst give op. Det var i Slutningen af 1906. Vi kom derefter paa en 3 Ugers March, og under den maatte jeg ogsaa give op; det sidste Stykke maatte jeg køre paa en Oksevogn. Paa Lazarettet viste det sig, at jeg var angrebet af Tyfus.

”Nedslaaet” Temperatur.

Efter et par maaneders Sygeleje lykkedes det mig, ved at slaa Temperaturen ned, at komme med en Transportbaas til Tyskland. Undervejs forværredes min Tilstand og syntes haabløs.

I Februar 1907 kom vi til Kokshavn, hvor der laa Sne; det var en slem Forandring for os, der kom fra det varme Klima. I de følgende 2 Aar var jeg meget syg, blev flyttet rundt til forskellige Militærhospitaler og Kuranstalter. En Overgang var det særlig slemt, og det værste var, at Lægerne ikke kunde finde ud af, hvad jeg fejlede.

Da jeg endelig kom op igen, blev jeg afskediget fra Militæret og ansøgte om Tjeneste som Statstjenestemand. Kort efter fik jeg Besked om at tiltræde Stillingen som Fyrpasser paa Teksensand Fyr paa Als, og denne Stilling overtog jeg pr. 1. April 1910.

Sprogkamp og Forflytninger

Fyrmesteren her var Tysker, og det medførte naturligvis, at det ikke altid gik, som det skulde. To Aar senere kom Kaptajnen paa Inspektionsskibet "Sperber", Petersen, en Dag. Han spurgte mig i Samtalens Løb, hvad mine Børn skulde lære, Tysk eller Dansk. Jeg svarede: Begge Sprog. Han svarede dertil, at jeg som tysk Statstjenestemand skulde skamme mig.

Samtalen fik en eftervirkning, idet jeg blev forflyttet til Staberhuk Fyr paa Femern, og der var ikke andet for end at lyste Ordre. Forflyttelsen skulde naturligvis dræbe mit danske Sindelag, men det lykkedes dog ikke.

I 1915 kom jeg en Dag hos en Købmand i Diskussion med en tysk Soldat, der rakkede vældigt ned paa det franske og engelske Militær. Jeg blev gal og talte lige ud af Posen om det tyske – efter mit Kendskab dertil. Der faldt haarde Ord, men jeg holdt mig til Sandheden.

Det fik en Afhøring til Følge, og derefter blev jeg forflyttet til Hiller ved den hollandske Grænse, hvor jeg blev Slusemester. Jeg protesterede kraftigt, men opnaaede kun at blive klar over, at man hverken som tysk Soldat eller Tjenestemand har nogen Ret.

Den festlige Genforening

De fire Aar, jeg var i Hiller, gik langsomt, men Haabet om at komme tilbage til mit kære Sønderjylland forsvandt ikke. Krigens Afslutning kom, og dermed blussede mit Haab stærkt op. Jeg skrev til H.P. Hansen og bad om Oplysninger om, hvorledes der vilde blive handlet over for Tjenestemænd, der var bleven tvangsforflyttet paa Grund af deres danske Sindelag. Svaret gik ud paa, at Tyskland vilde blive gjort pligtigt til at flytte dem tilbage igen. Men det opnaaedes ikke, og min Tilbagevenden syntes derfor umulig.

Poulsen vilde ikke have en Tysker i sit Hus

Men endelig oprandt Afstemningsdagen. Jeg vilde naturligvis med for enhver Pris og var bleven udstyret med en Fribillet til denne Rejse. Stedet, hvor jeg skulde stemme, var Brendstrup ved Rødding. Jeg kom i Kvarter hos Gdr. Peder Paulsen, en meget dansksindet Mand. Han havde troet, at jeg var tysksindet og derfor skrevet, at han ikke vilde se mig i sit Hus. Men da han blev klar over mit Sindelag, modtog han mig meget gæstfrit.

Paa Afstemningsdagen kørte han os til Kirke i Rødding. Det var et forrygende Vejr, og der faldt mange muntre Bemærkninger som: Nu blæser alle Tyskere ud af Landet. Efter Prædikenen tog Paulsen Ordet og skildrede Dagens Alvor paa en meget hjertegribende Maade, og der var næppe nogen i Kirken, der ikke græd.

Slaget vundet

-Hvordan kom De saa tilbage til Sønderjylland? – Jeg søgte om det – efter at jeg først med Sorg i Sind efter Afstemningen var rejst Syd paa, dog med den Tilfredsstillelse, at slaget var vundet for os, Sønderjylland atter var dansk. Og da jeg nåede tilbage til Hiller, saa jeg, at Stormen ogsaa havde raset her – Militæret, som havde bevogtet Overgangene ved Slusen, var borte.

Min Ansøgning gik ud paa, at jeg ønskede at komme tilbage til Taksensand Fyr, men det lykkedes mig desværre ikke. Pladsen var bleven besat med en anden. Jeg fik saa i Stedet for Stillingen som Fyrmester af tredje Grad paa Nordborg Fyr paa Als. Fra 1. August 1920 fratraadte jeg tysk Tjeneste og gav ved min Underskrift afkald paa enhver tysk statsborgerlig Rettighed med Undtagelse af min Ret til Militærrente paa 29,50 Mark om Maaneden, et Beløb, der tilkom mig efter min Deltagelse i den afrikanske Opstand. Renten var tilkendt mig for Livstid, men fra 1926 er den ikke blevet mig tilsendt.

- Hvor længe har De været her på Lodbjerg Fyr? - Siden 1926. Indtil da, den 1. April, gjorde jeg Tjeneste paa Nordborg Fyr. Saa skete der en Forflyttelse, men denne Gang var det ikke en Tvangsforflyttelse, men en Forfremmelse. Og i det hele taget maa jeg jo sige, at de Overordnede, man nu har, er til at tale med... Efter denne noget ejendommelige Jubilæumssamtale forlader vi Fyrmesteren paa Lodbjerg Fyr, hvis kostbare Lamper og Prismar er mindst lige saa blankpudsede som knapperne paa Husaruniformen i sin tid.

Meise.

Digitaliseret af Anne Lei.